

Priloga: Rzd-01-18-00004-01

Datum: 17.5.2018

opis enote nesnovne kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00064**

Ime enote: **Lectarstvo**

Sinonimi imena enote:

Medičarstvo, svečarstvo

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **gospodarska znanja in veščine**

Podzvrsti:

rokodelska in obrtniška znanja, prehrana

Tipološka gesla:

priprava medenjakov, medičarstvo, svečarstvo, oblikovanje jedi, krašenje jedi

Kratek opis:

Lectarstvo je rokodelska dejavnost, povezana z izdelovanjem in prodajo lecta, poltrajnega medenega peciva v obliki ploščic in okrašenih figuralnih piškotov, izdelanih s pomočjo pločevinastih modelov. Povezuje se lahko z medičarstvom in svečarstvom.

Opis:

Lectarstvo je rokodelska dejavnost, povezana z izdelovanjem in prodajo poltrajnega medenega peciva v obliki ploščic in okrašenih figuralnih piškotov (podobnjakov), največkrat izdelanih s pomočjo pločevinastih modelov za izrezovanje ali prostoročno. Nekateri lectarji se ukvarjajo tudi z izdelovanjem sveč iz čebeljega voska in drugih gradiv, alkoholne in brezalkoholne medice, medenega likerja in žganja, v novjšem času tudi s slaščičarstvom.

Lectarstvo ohranjajo delavnice s tradicijo v Slovenj Gradcu (Perger), Mariboru (Kolarič), Murski Soboti (Celec), Ratkovcih (Celec), na Ptujju (Puž), v Radovljici (gostilna Lectar) in nekatere na novo nastale v Leskovcu pri Krškem (Majda Arh Sevšek) in Domžalah (Lenček). V delavnicah, ki imajo daljšo tradicijo, se znanje, povezano z lectarstvom, največkrat prenaša in ohranja znotraj družin. Osnov izdelovanja lecta pa se na raznih delavnicah učijo tudi zainteresirani odrasli in otroci.

Osnova za izdelavo lecta je testo, največkrat izdelano iz pšenične ali ržene moke in medu, ki mu dodajajo jelenovo sol, cimet in nageljnovcve žbice. Dobro pregneteno testo mora nekaj časa počivati, potem pa ga razvaljajo in s pomočjo pločevinastih modelov izrezujejo različne figure. Izrezane figure spečejo, ohlajene pa po vrhnji strani pobarvajo, največkrat z rdečo barvo. Lect okrasijo z barvno sladkorno peno, lahko dodajo tudi natisnjene sličice, napise in ogledalca. Za barvanje in krašenje uporabljajo slaščičarske jedilne barve.

Lectarji ohranjajo nekatere tradicionalne oblike izdelkov, kot so srce, konjiček, jelen, zibelka, punčka in dojenček, svoje izdelke pa prilagajajo tudi nekaterim novim praznovanjem (npr. valentinovemu) in funkcijam (npr. krašenju), kot odziv na nove potrebe trga pa razvijajo tudi povsem nove izdelke, ki temeljijo na medu.

Lect je danes v rabi predvsem za turistične spominke, okras na božičnih drevescih in novoletnih jelkah, občasno celo za spominska, poslovna ali protokolarna darila ipd. Lectarji svoje izdelke prodajajo v domačih delavnicah, na sejmih in raznih dogodkih ter v trgovinah s spominki, delajo pa tudi po naročilu za poroke, obletnice in druge slovesnosti.

Lectarstvo v povezavi z medičarstvom in svečarstvom, ki se prvič omenja v 14. stoletju, sodi med starejše obrtne in rokodelske dejavnosti. Z njimi so se prvotno ukvarjali predvsem prebivalci mest in trgov, v 19. stoletju pa se je začela obrt širiti tudi v nekatere večje vasi. Znale delavnice so bile npr. v Ljubljani, Celju, Mariboru, Kranju, Kamniku, Slovenj Gradcu, Velesovem, Novem mestu, Žužemberku, Krškem, Metliki in na Ptuju. Lectarstvo, medičarstvo in svečarstvo so bili tesno povezani s čebelarstvom, saj je bil med osnovna surovina za lect in medene pijače, satovje pa za vosek. Do 19. stoletja so med uporabljali pri pripravi testa iz ržene moke, ki so ga oblikovali prostoročno ali vtiskovali v ročno izdelane lesene modele, iz očiščenega in predelanega voska pa so izdelovali sveče in votivne figure. V 19. stoletju so začeli v nekaterih delavnicah med nadomeščati s sladkorjem, lesene modele pa s pločevinastimi modeli za izrezovanje figur. Na pobarvan in okrašen lect so začeli lepiti natisnjene sličice in ogledalca ter dodajati napise. Lect, ki je bil poročno, godovno in ljubezensko darilo ter slaščica in igrača za otroke, so prodajali s svečami ter z alkoholno in nealkoholno medico v delavnicah oziroma trgovinah, na mestnih, trških in vaških sejmih in cerkvenih shodih.

Datacija:

14. stol.

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **OSTALO (OSTALO)**

Opis lokacije:

Slovenija

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **0** X: **0**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

več nosilcev

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00064.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Anja Jerin, 2015

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja nesnovne dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za nesnovno dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Slovenski etnografski muzej**

Strokovna področja:

etnologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register nesnovne kulturne dediščine:

Register nepremične kulturne dediščine:

Register premične kulturne dediščine:

Loški muzej Škofja Loka

Muzeji radovljiške občine Radovljica

Slovenski etnografski muzej

Dolenjski muzej Novo mesto

Pomurski muzej Murska Sobota

9. UTEMELJITEV VPISA

Lectarstvo z medičarstvom in svečarstvom ima v Sloveniji dolgo tradicijo. Ta je del srednjeevropske tradicije, saj je dejavnost znana tudi v Avstriji, Nemčiji, na Hrvaškem, Madžarskem, Slovaškem, Češkem in Poljskem. Zaradi uporabe novih gradiv lectarstvo danes ni več tako tesno povezano s čebelarstvom, kot je bilo v preteklosti, tj. vsaj do konca 18. stoletja. Nekateri sodobni lectarji še vedno izdelujejo tudi sveče in medene pijače. Lectarski, medičarski in svečarski izdelki so pomemben del narodne istovetnosti, saj pogosto nastopajo v vlogi turističnih spominkov in raznih vrst daril, zlasti lectovo srce z ogledalcem.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitve: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **centroid ni določen**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **17.5.2018**

Št.: **Rzd-01-18-00004-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-18-00007-11-01

Datum: 15.6.2018

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00064**

Ime enote: **Lectarstvo**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec: Identifikacija nosilca: **179**

Perger 1757, Medičarstvo, lectarstvo in svečarstvo d.o.o.

Glavni trg 34, 2380 Slovenj Gradec

<http://perger1757.si/>

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Tradicija izdelovanja medičarskih, lectarskih in svečarskih izdelkov družinskega podjetja Perger sega v leto 1757, ko so njihovi predniki začeli z medičarsko in svečarsko obrtjo. Danes poleg tradicionalno oblikovanih medičarskih (medeno pecivo, medene pijače), lectarskih in svečarskih izdelkov (sveče za različne priložnosti) izdelujejo tudi sodobno oblikovane izdelke (npr. energetske sveče), pri čemer sodelujejo tudi z znanimi slovenskimi oblikovalci. Kupcem izdelke kot poslovna darila in kot spominke ponujajo na lastnih prodajnih mestih v Slovenj Gradcu in Ljubljani, izdelki pa so tudi del ponudbe v številnih muzejskih trgovinah po Sloveniji. Med prejemniki njihovih izdelkov so bili tudi Nelson Mandela, Luciano Pavarotti, Gari Kasparov, papež Janez Pavel II. in številni drugi.

Njihovi izdelki imajo certifikat Obrtne zbornice Slovenije Art&Craft, nekateri ročno izdelani izdelki so bili v preteklosti nagrajeni s priznanjem za rokodelstvo – Zlato vitico. Prenos znanja poteka znotraj družine iz generacije na generacijo. S predstavitvami svoje dejavnosti predstavniki družine Perger sodelujejo na sejmih in razstavah doma in v tujini. Za javnost imajo v domači delavnici galerijo, kjer prikazujejo izdelovanje pravih voščenih sveč, medenjakov in lectarskih izdelkov.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **SLOVENJ GRADEC (SLOVENJ GRADEC)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **506348**

X: **151634**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00179.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Tomo Jeseničnik, 2016

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **17.5.2018**

Številka: **Rzd-01-18-00004-03**

Razlog: **pobuda**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne: **15.6.2018**

Številka: **Rzd-01-18-00007-03**

Razlog: **dodajanje/sprememba fotograf.**

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Številka:

Razlog:

11. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-21-00004-11-01

Datum: 27.1.2021

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00064**
Ime enote: **Lectarstvo**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec: Identifikacija nosilca: **248**

Jože Andrejaš, s. p., Muzej, lectarska delavnica, gostilna in penzion Lectar
Linhartov trg 2, 4240 Radovljica
<http://www.lectar.com>

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Lectarska delavnica Jožeta Andrejaša je v hiši na srednjeveškem trgu Radovljice. V hiši, ki je še danes znana pod imenom Lectar, je tudi v preteklosti delovala lectarska, medicarska in svečarska delavnica, ki jo je leta 1766 odprl Jakob Krivic iz Trziča.

Lectarsko obrt je pozneje prevzel njegov sin Janez Krivic; leta 1822 je v isti hiši odprl tudi gostilno, ki deluje še danes. Med obema svetovnjima vojnoma je lectarska delavnica prenehala delovati, gostilna pa je delovala ves čas.

Gostilno Lectar je Jože Andrejaš z družino prevzel leta 1990. V začetku so bili v ponudbo hiše vključeni le spominki iz lecta ljutomerske lectarske delavnice, pozneje pa je družina Andrejaš od upokojenih mojstrov Vere Škrajnar in Georga Peischla prevzela celotno delavnico z opremo ter znanjem izdelovanja lectarskih izdelkov.

Danes svoje znanje posreduje obiskovalcem in zainteresiranim v sklopu lectarske delavnice in muzeja. Udeležuje se tudi sejmov in predstavitev doma in v tujini.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **RADOVLJICA (RADOVLJICA)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **436902** X: **133305**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00248.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Miran Kambič, 2013

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **27.1.2021**

Razlog: **pobuda**

Številka: **Rzd-01-21-00004-03**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Razlog:

Številka:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI